

FINANCE AND CREDIT

UDC 336.717.061.1

Аврамчук Лідія Андріївна

доцент кафедри банківської справи та страхування

Національний університет біоресурсів та природокористування України, Україна

Веремій Яна Сергіївна

студентка 4 курсу за спеціальністю «фінанси, банківська справа та страхування»

Національний університет біоресурсів та природокористування України, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

***Анотація.** У статті проаналізовано теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банку. Досліджено та оцінено кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» за останні роки. Доведено необхідність оптимізації кредитного портфеля з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від проведення кредитних операцій. Запропоновано заходи по удосконаленню управління кредитним портфелем банку та зменшенню ризиків.*

***Ключові слова:** банківська система, комерційний банк, кредитний портфель, кредитні ризики, ефективність кредитного портфеля.*

Стабільна банківська система будь-якої країни свідчить про ефективне її функціонування в цілому. Основним джерелом доходів банків є отримання прибутку від здійснення кредитних операцій, через що головним завданням, яке сьогодні стоїть перед менеджментом банків, є ефективне управління його кредитним портфелем. Неefективне управління кредитним портфелем банківської установи призводить до підвищення ризиків здійснення кредитних операцій, а це, у свою чергу веде до настання збитків та втрати вкладених ресурсів. Це означає, що ефективне управління кредитним портфелем банків є

одним із важливих управлінських заходів, від якості проведення котрого залежать фінансові результати діяльності установи. Існування такої залежності між грамотним управлінням кредитним портфелем банківської установи та її прибутками й зумовлює актуальність дослідження управління кредитним портфелем банку [1]. Управління портфелем дозволяє балансувати і утримувати ризик всього портфеля, очікуючи і контролюючи ризик, який притаманний різним ринкам, клієнтам, кредитним інструментам, кредитам і умовам діяльності.

Проаналізуємо показники кредитного портфелю на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2018 рр. Кредити та аванси, що надавав АТ КБ «ПриватБанк» своїм клієнтам представлено у табл. 1. З урахуванням наведених у табл. 1 даних можна зазначити, що сума кредитів та авансів виданих ПАТ КБ «ПриватБанк» своїм клієнтам зросла на 11 805 млн. грн. і у 2018 р. становила 50 140 млн. грн.

Таблиця 1

**Кредити та аванси клієнтам ПАТ КБ «ПриватБанк»
за 2017- 2018 рр., млн. грн. [2]**

Показники	1.01.2019	1.01.2018
Кредити юридичним особам	5 648	3 330
Кредити фізичним особам – кредитні картки	45 314	30 354
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	12 923	9 130
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	332	264
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	4 193	3 144
Кредити фізичним особам – інші кредити	672	660
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	8 251	4 210
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від фізичних осіб	710	191
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від юридичних осіб	654	197
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	291 939	237 181
Мінус: резерв на знецінення кредитів	(241 796)	(198 846)
Всього кредитів та авансів клієнтам	50 140	38 335

Як видно з наведених даних, у 2018 році суттєво зросли кредити фізичним особам, зокрема підприємствам малого та середнього бізнесу. Показники кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк» за його якісною складовою у 2018 р. представлено у табл. 2 та табл.3.

У табл. 2 наведені дані щодо прострочених, але не знецінених кредитів АТ КБ «ПриватБанк» у 2018 р. Найбільша кількість таких кредитів відноситься до терміну простроченості менше ніж 30 днів. Що свідчить про те, що більшість з прострочених кредитів має можливість перейти до знецінених.

Таблиця 2

**Показники кредитного портфелю за кредитною якістю у 2018 р., млн. грн.
(прострочені, але не знецінені кредити) [2]**

	Кредити юридичним особам	Кредити фізичним особам	МСП	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	Всього
Прострочені, але не знецінені					
Прострочені менше ніж 30 днів	39	1 113	63	48	1 263
Прострочені від 31 до 90 днів	25	395	26	16	462
Всього прострочених, але не знецінених кредитів (загальна сума)	64	1 508	89	64	1 725

В динаміці починаючи з 2014 року ризик кредитного портфелю став активно збільшуватися, що свідчить про неефективну кредитну політику банку, найбільшого свого значення він досяг в 2016 році – 24%, наступні періоди він дещо стабілізувався та зменшився – 23%. Саме кредитну політику банку необхідно дещо переглянути відносно потреб банку. Результативність

управління кредитним портфелем комерційного банку значною мірою може бути досягнута завдяки ретельному аналізу кожного етапу процесу управління кредитним портфелем. Кожен банк самостійно обирає кредитну політику, проводить аналіз ринків кредитів, формує кредитний портфель та оцінює його ефективність, але робить це відповідно до чинного законодавства, яке регулює банківську діяльність.

Таблиця 3

Ризик кредитного портфеля АТ КБ ПриватБанк за 2014 – 2018 роки [2]

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Розрахункова сума резерву на покриття кредитного ризику, тис. грн.	4 455	2 524	4 850	52 975	54 720
Залишки кредитів і позик, тис. грн	90 777	87 679	195 339	43 582	38 335
Ризик кредитного портфеля,%	11	18	24	23	23

Портфель банківських позичок схильний до всіх основних видів ризику, які супроводжують фінансову діяльність: ризику ліквідності, ризику процентних ставок, кредитному ризику. Тому необхідно, щоб управління кредитним портфелем здійснювалося на основі використання методів і способів мінімізації кредитного ризику. А, відповідно до проведеного дослідження, сьогодні кредитування в українських банках має високий рівень ризику.

З початку 2017 року нові вимоги до розрахунку банками кредитного ризику повністю запрацювали. Так як, з початку липня 2016 року банки застосовували вимоги Положення НБУ «Про визначення розміру кредитного ризику» [3] в тестовому режимі. Водночас, щоб урахувати особливості роботи з позичальниками після кризи, НБУ разом із банками напрацював ряд заходів та вніс необхідні корективи в положення. Найсуттєвіші зміни до Положення [4]:

- знижено значення LGD (Loss Given Default) при розрахунку кредитного ризику для державних підприємств – із 45% до 30%;
- врегульовано оцінку кредитного ризику за операціями своп. Встановлено перелік умов, при яких кредитний ризик за такими операціями не виникає;

- розширено перелік інструментів гарантування виконання зобов'язань боржника іншими учасниками групи, до якої належить позичальник, зокрема передбачено можливість використання фінансових порук та безвідкличних резервних акредитивів;
- визначено, що банки можуть використовувати фінансову звітність позичальників з відкритих джерел, наприклад сайтів компаній та НКЦПФР;
- уточнено окремі вимоги до застави.

Тому сьогодні кожен банк має розумно підходити до розробки власної кредитної політики спираючись на пріоритетність мінімізації рівня ризику над можливою прибутковістю кредитної операції. Кредитний портфель банку документально заздалегідь визначається кредитною політикою — стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування.

Кредитна стратегія, як складова кредитної політики банку, формує межі, в яких повинні бути реалізовані всі майбутні управлінські рішення. Для розробки ефективної кредитної стратегії необхідно використовувати різноманітні наукові і практично обґрунтовані підходи, які дозволяють враховувати основні і другорядні, внутрішні і зовнішні фактори. Результатом реалізації цієї стратегії є формування довгострокового плану, який повинен відображати систему нових програм діяльності кредитних підрозділів банку і забезпечувати досягнення поставлених цілей. Правильно розроблена стратегія дозволить банку не лише вистояти у складних умовах, а й успішно розвиватися [5].

Таким чином, у сучасних умовах розвитку вітчизняного банківського сектору регуляторні та наглядові підходи НБУ повинні бути зосереджені на забезпеченні макроекономічної стабільності функціонування банківської системи шляхом зниження ризиків банківської діяльності, на основі чіткого виконання банками своїх функцій щодо кредитування економіки та дотримання основних економічних нормативів, серед яких:

1. Нормативи капіталу: мінімального розміру регулятивного капіталу – Н1 (500 млн. грн.); достатності (адекватності) регулятивного капіталу – Н2 (не менше 10%).

2. Нормативи ліквідності: миттєва ліквідність – Н4 (не менше 20%); поточна ліквідність – Н5 (не менше 40%); короткострокова ліквідність – Н6 (не менше 60%).

3. Нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (не більше 25%); великих кредитних ризиків – Н8 (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу); максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25%).

4. Нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою – Н11-1 (не більше 15%); загальної суми інвестування – Н12 (не більше 60%).

Кредитна діяльність банків відіграє ключову роль у процесі забезпечення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, забезпеченості домогосподарств необхідними коштами та загалом зростання і розвитку економіки. Кредитна політика, у свою чергу, дозволяє реалізувати коротко-, середньо- і довгострокові цілі банку у частині формування та реалізації тактичних та стратегічних завдань щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування позичальників (клієнтів) при тісній взаємозалежності з іншими видами політик [6].

Отже, одним з основних напрямів підвищення ефективності кредитного портфеля банку є результативне управління ним, яке передбачає збалансування та мінімізацію ризику усього портфеля та контроль структури кредитного ризику, що притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позичковим інструментам, кредитам та умовам діяльності. Управління кредитним портфелем, як процес, складається із п'яти послідовних етапів: вибору кредитної політики; аналізу ринку кредитів; формування кредитного портфеля; перегляду

кредитного портфеля; оцінки ефективності кредитного портфеля. В процесі управління банку кредитний портфель необхідно розглядати у взаємозв'язку з усіма складовими банківської діяльності, зокрема з власним капіталом та зобов'язаннями банку. Управління кредитним портфелем банків має відбуватися в контексті загальної концепції управління активами та пасивами банку, спрямованої на досягнення бажаного рівня доходу та зниження ризиків.

Список джерел:

1. Аванесова Н.Е., Вознікова Ю.М. Кредитна політика банківських установ: стратегічні аспекти та ризики. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 8. С. 956-961
2. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства «Приватбанк» за 2018 рік [Електронний ресурс] : Режим доступу – https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf
3. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями// Постанова Правління Національного банку України 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (дата звернення: 20.09.2019)
4. Звіт про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=D82D3E8B8CCBF5C80B239591C9D9BD3B?id=50604896> (дата звернення: 20.09.2019).
5. Коваленко В.В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. Фінанси України. 2016 р. №2. С.84-98.
6. Семенча І. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання. Ефективна економіка. 2014. № 6. С. 45–49.